

Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор ДНУ ІБП НАПрН України

В. Пилипчук

Наказ № 10 від «04» вересня 2024 р.

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

підготовки аспірантів за спеціальністю 081 «Право»

Розробник: Дзьобань О.П.,
доктор філософських наук,
професор

Схвалено Вченою радою
ДНУ ІБП НАПрН України
Протокол № 9 від 04.09.2024 р.

З М І С Т

1.	ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	3
2.	МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КРЕДИТНОГО МОДУЛЯ.....	4
3.	СТРУКТУРА КРЕДИТНОГО МОДУЛЯ	5
4.	ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ.....	6
5.	ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	9
6	ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	13
	МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	13
7.	СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	15
8.	КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ	
	ДО ІСПИТУ	18
9.	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ	20

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Загальні показники	Характеристика кредитного модуля
Галузь знань: 08 – «Право»	Назва дисципліни, до якої належить кредитний модуль: «Філософія науки»	Форма навчання: «Заочна»
Спеціальність: 081 «Право»	Кількість кредитів ECTS « 4 »	Статус кредитного модуля «I. Обов'язкова компонента»
	Кількість розділів: « 2 »	Цикл, до якого належить кредитний модуль: «Цикл загальної підготовки»
		Рік підготовки: «2024-2025 н.р.»
Ступінь вищої освіти: «Доктор філософії»	Загальна кількість годин « 120 »	Лекції: «30 год.» Практичні: «16 год.»
		Самостійна робота аспіранта: «74 год.»
		Вид та форма семестрового контролю: «Екзамен»

2. Мета та завдання кредитного модуля

Філософія науки є однією з фундаментальних навчальних дисциплін, яка передбачає формування й розвинення у аспірантів сучасного стилю наукового мислення, закладення основ для усвідомлення філософських знань як системи та виступає світоглядно-методологічним підґрунтям для наукових досліджень. Відповідна дисципліна призначена для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії).

Метою дисципліни є оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, надання фундаментальних філософських знань для реалізації світоглядної, методологічної, гносеологічної, аксіологічної функцій філософії у науково-дослідницькій діяльності, усвідомлення цінності духовної культури, її єдності й цілісності на підставі творчого аналізу сучасної філософської літератури, забезпечення глибокого розуміння специфіки філософського осмислення онтологічних і процесуальних аспектів науково-дослідницької діяльності, формування високої світоглядно-методологічної культури дослідника.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми навчальна дисципліна спрямована на формування таких **програмних компетентностей**:

Інтегральна компетентність (ІК) полягає у: здатності продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері права, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК) зумовлюють:

ЗК 01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 02. Здатність розробляти наукові проєкти та управляти ними.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 07. Здатність виявляти нові інституційні етичні виклики та етичні виклики в житті суспільства і пропонувати для них правові механізми розв'язання.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми навчальна дисципліна спрямована на формування таких **програмних результатів навчання**:

ПРН 01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.

ПРН 04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні аргументи, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні наукові джерела; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого правового та загальносоціального контекстів.

ПРН 05. Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з права та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного наукового інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу передових концептуальних і методологічних знань щодо досліджуваної проблеми з дотриманням стандартів академічної та професійної етики.

ПРН 06. Розуміти загальні принципи та методи юридичної науки, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері права та у викладацькій практиці.

ПРН 09. Організувати і здійснювати освітній процес у сфері права на різних рівнях вищої освіти, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.

Для аспірантів передбачено 30 годин лекцій та 16 годин практичних занять, а також 74 годин відведено для самостійної роботи.

Форма контролю – екзамен.

3. Структура кредитного модуля

№ з/п	Тема	Усього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
Розділ I – 58 годин					
1.	Світоглядно-філософські проблеми науки. Генеза науки	14	4	0	10
2.	Багатовимірність науки. Наука як соціокультурний феномен	14	2	0	12
3.	Традиції й новації в науці	14	4	4	6
4.	Ключові тенденції розвитку сучасної філософії науки	16	4	0	12
	Усього:	58	14	4	40
Розділ II – 62 годин					
5.	Основи гносеології та методології науки	8	2	0	6
6.	Наукова методологія як дослідницький інструментарій	16	4	4	8
7.	Основи документознавства й інформаційного забезпечення наукових досліджень	14	4	4	6
8.	Логіка наукового дослідження і його етапи	16	4	4	8
9.	Наукометрія та цитованість науковця. Академічна доброчесність	8	2	0	6
	Усього:	62	16	12	34
	Екзамен			(2)	
	Разом за дисципліну:	120	30	16	74

4. ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

Розділ I.

НАУКА ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Світоглядно-філософські проблеми науки. Генеза науки

Поняття науки. Місце та роль науки у житті сучасного суспільства. Виникнення і розвиток науки. Передісторія науки. Наука і реальний практичний досвід.

Перетворення науки у самостійну форму людської діяльності. Основні концепції науки в сучасності та історії розвитку суспільства. Проблема критеріїв періодизації розвитку науки.

Основні періоди в історичному генезисі науки: переважно особистісно-світоглядна орієнтація науки в суспільстві (від її виникнення до Галілея і Ньютона); переважно технологічна, матеріально-виробнича орієнтація науки (починаючи з XVII ст. і до сучасності); орієнтація на розвиток інтелектуального творчого потенціалу особистості (сучасний етап).

Розвиток науки як закономірний процес. Закономірності і критерії розвитку науки. Характерні риси та тенденції сучасного етапу розвитку науки. Наукова революція і її роль у розвитку системи наукового знання. Особливості сучасної наукової революції. Наука як соціальна система. Система сучасного наукового знання. Структура науки.

2. Багатовимірність науки. Наука як соціокультурний феномен

Наука як особливий вид пізнавальної діяльності та соціальний інститут. Наука як специфічний тип знання. Співвідношення наукового та практичного пізнання. Класифікація наук. Цінності науки.

Загальні функції науки: світоглядна, інтегративна, гносеологічна, методологічна, прогностична. Соціальні функції науки: культурно-світоглядні (галузеві), функції науки як безпосередньої продуктивної сили, функції як соціальної сили, менеджерські функції. Принципи науки: універсалізму, комуналізму, незацікавленості, абсолютної неприйнятності плагіату, організованого скептицизму.

Класифікація видів науково-технічної діяльності в Україні. Класифікація галузей наук.

Місце правознавства у системі наук. Об'єкт правознавства. Теоретичні та історичні юридичні науки, галузеві юридичні науки, науки, що вивчають систему, повноваження, принципи діяльності державних органів, науки, що вивчають міжнародне право, прикладні юридичні науки. Головні функції юридичної науки: теоретико-пізнавальна, практично-прикладна, виховна.

3. Традиції й новації в науці

Еволюція підходів до аналізу науки у XX ст.

Карл Поппер і проблема демаркації. Концепція дослідницьких програм І.Лакатоса. «Нормальна» наука Т.Куна. Концепція «неявного знання» М.Полані і багатоманітність наукових традицій.

Сучасні моделі науки. Наука як куматоїд. Типи і зв'язки наукових програм. Наука і соціальна пам'ять.

Дослідницькі й колекторські програми. Естафетна модель науки. Конфлікт дослідницьких програм. Новації у розвитку науки. Різноманітність новацій і їх відносний характер.

Проблема незнання й відкриття у сучасній науці. Традиції й побічні результати наукових досліджень.

Метафоричні програми і взаємодія наук. Переорієнтація з пошуку причин змін і розвитку на аналіз стійкості, стаціонарності й самоорганізації.

4. Ключові тенденції розвитку сучасної філософії науки

Виникнення неklasичних філософських учень. Плюралізм течій сучасної філософії науки. Проблема співвідношення суб'єкта і об'єкта пізнання як одна із суттєвих рис сучасної філософії науки. Ірраціоналістична настанова філософії науки. Проблема нераціонального (воля, почуття, інтуїція, несвідоме) у науковій діяльності. Концепція творчої еволюції А. Бергсона. Феноменологічна філософія. Основи феноменології Е. Гусерля. Вплив феноменології на сучасну філософію науки. Філософська герменевтика (Ф. Шлейєрмахер, Г.-Г. Гадамер, П. Рікьор та ін): від тлумачення текстів до проблеми розуміння.

Позитивістська тенденція в сучасній світовій філософії. Класичний позитивізм (О. Конт, Г. Спенсер). Емпіріокритицизм Е. Маха. і Р. Авенаріуса та їх погляди на філософію як теорію пізнання. Неопозитивістські концепції методології науки: логічний позитивізм (М. Шлік, Л. Вітгенштейн, Р. Карнап), логічний негативізм (К. Поппер), аналітична філософія (Б. Рассел, Дж. Мур). Постпозитивізм (І. Лакатос, Т. Кун, П. Фейєрабенд). Комунікативна філософія. Трансцендентальна прагматика К.-О. Апеля. Теорія комунікативної дії Ю. Хабермаса. Філософія науки постмодерну (Ж. Ф. Ліотар, Р. Барт, Ж. Дельоз, Ж. Деррида).

РОЗДІЛ II. ОСНОВНІ ГНОСЕОЛОГІЧНІ Й ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ НАУКИ

5. Основи гносеології та методології науки

Пізнання і його види. Суб'єкт і об'єкт пізнання в класичній і неklasичній науці. Головне питання гносеології. Процес пізнання як системний феномен: об'єкт, суб'єкт, засоби пізнання.

Основні положення наукового пізнання. Принципи наукового пізнання: принцип об'єктивності, принцип пояснення множини досліджуваних явищ за допомогою небагатьох загальних підстав, принцип достатньої повноти обґрунтування, принцип системності, принцип єдності аналізу й синтезу, принцип єдності історичного і логічного, принцип сходження від абстрактного до конкретного.

Особливості наукового пізнання. Рівні наукового пізнання: емпіричний, теоретичний, метатеоретичний.

6. Наукова методологія як дослідницький інструментарій

Проблема наукового методу в історичній ретроспективі. Основні історичні підходи до розуміння методології наукових досліджень: Нового часу (Ф. Бекон, Дж. Локк, Г. Лейбніц, Д. Юм, Е. Кондильяк); німецької класичної філософії (І. Кант, Г. Гегель, Й. Фіхте, Ф. Шеллінг), філософії марксизму. Позитивні і негативні аспекти впливу марксистської методології на науку радянського періоду.

Методологія як філософське вчення про методи пізнання й перетворення дійсності, про застосування принципів світогляду до процесу пізнання, до духовної творчості взагалі і до практики. Наукова методологія у сучасному філософському розумінні. Складність і диференційованість сучасної системи методів наукового пізнання. Концепція багаторівневості методологічного інструментарію.

Роль методології у процесах збору й накопичення емпіричних даних і не схильних до впливу різного роду упереджень і неявних передумов. Методологія як підґрунтя формулювання гіпотез на підставі зібраних шляхом пошуку моделей взаємовідносин між даними. Методологія як основа перевірки гіпотез шляхом виведення прогнозів, які з них слідують, і подальше планування та здійснення експериментів для перевірки істинності гіпотез. Методологічні підходи до розуміння процесу відкидання гіпотез, що не підтверджуються експериментальними даними, і побудова теорії шляхом додавання підтверджених гіпотез.

7. Основи документознавства й інформаційного забезпечення наукових досліджень

Документальні джерела інформації. Поняття документу. Різновиди документів. Загальні та спеціальні функції документів. Класифікація документів. Масиви та потоки документів.

Бібліографія. Бібліотечні каталоги. Пошук за бібліотечними каталогами. Способи групування бібліографічної інформації. Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи.

Інформаційно-пошукові ресурси мережі Інтернет. WWW (Всесвітня павутина) як найпопулярніший Інтернет-ресурс. Гіпертекстові посилання. Основні пошукові Інтернет-системи (GOOGLE, ICQ, ALTA VISTA, MSN). Основні види пошуку наукової інформації.

Поняття універсальної десяткової класифікації, пошук за УДК. Академічні репозиторії..

8. Логіка наукового дослідження і його етапи

Логіка наукового дослідження як послідовність реалізації основних форм наукового пізнання. Основні форми наукового пізнання.

Факт як достовірне знання про одиничне. Формування факту. Види фактів. Роль фактів у науковому пізнанні.

Наукова проблема. Фактори впливу на спосіб постановки й вирішення проблеми. Види проблем: конструктивні, реконструктивні, нерозвинені, розвинені. Псевдопроблеми у науці. Проблемна ситуація як умова постановки проблеми у процесі наукового пізнання.

Наукова гіпотеза. Структура гіпотези. Вимоги до наукової гіпотези. Види гіпотез: загальна, часткова, наукова, робоча. Основні способи перетворення гіпотез у достовірне знання. Доказ гіпотези. Основні елементи доказу: теза, аргумент, демонстрація. Взаємозв'язок між основними елементами доказу.

Концепція та теорія як найбільш розвинені форми наукового пізнання. Теорія як система, що розвивається. Основні елементи теорії: підстави, об'єкти, логіка, установки й ціннісні фактори, сукупність законів і тверджень. Основні функції теорії: синтетична, пояснювальна, методологічна, прогностична.

Наукова парадигма як сукупність фундаментальних наукових установок і уявлень. Роль наукової парадигми у забезпеченні спадкоємності розвитку науки й наукової творчості.

9. Наукометрія та цитованість науковця. Академічна доброчесність

Наукометрія як дослідження науки кількісними методами. Наукометричні бази даних. Показники наукометричних баз як умовний стандарт оцінювання ефективності роботи та аналізу наукової активності та продуктивності роботи науковця.

Індекс цитування (кількість цитувань). Індекс Хірша (h-індекс). Імпакт-фактор.

Поняття плагіату та відповідальності за нього. Види плагіату.

Сутність та розмежування понять «фабрикація», «фальсифікація», «піратство». Академічний плагіат. Самоплагіат.

5. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема практичного заняття № 1

Традиції й новації в науці
(4 години)

П л а н

1. Генеза і динаміка традиції в науці.
2. Діалектика традицій і новацій в історії розвитку науки.
3. Методологічні новації сучасної науки.
4. Постмодернізм у науці: історичні джерела та сучасна епістемологія.
5. Категоріально-дефінітивний апарат постмодернізму та його застосування у правових дослідженнях.

Рекомендована література:

1. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Біфуркація. *Соціологія права: енциклопедичний словник* / Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2020. С. 101-103.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.
4. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія: підручник / 3-тє вид., переробл. Харків: Право, 2020. 432 с.
5. Дутковський І. Взаємодія традицій і новацій у науці. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2013. Випуск 73 (№ 6). С. 136-138.
6. Кириленко К. М. Культура і наука: традиції і інновації (мультидисциплінарний дидактичний контент): навчальний посібник. Умань: Жовтий О. О. [вид.], 2013. 118 с.
7. Методологія наукових досліджень: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
8. Порев С. П. Університет і наука. Епістемологія, методологія і педагогіка виробництв знань: монографія. Київ: Хімджест, 2012. 382 с.
9. Пунченко О. П. Методологічні новації у сучасному науковому пізнанні. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2014. № 57. С. 27–37.
10. Роджерс Е. М. Дифузія інновацій / пер. з англ. В. Старка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 591 с.
11. Семенюк Е. П., Мельник В. П. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. 3-тє вид., випр. та допов. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.
12. Соціокультурні передумови трансформації методології науки: монографія / С. В. Вільчинська та ін.; відп. ред. М. Ю. Савельєва, Т. Д. Суходуб. Київ: ЦГО НАН України: Четверта хвиля, 2020. 214 с.
13. Терешкун О. Гуманітарно-наукові парадигми техніки: монографія. Івано-Франківськ: Кушнір Г. М. [вид.], 2016. 354 с.
14. Штанько В. І. Філософія і методологія сучасної науки: підручник для аспірантів усіх спеціальностей. Харків: ХНУРЕ, 2017. 177 с.
15. Ягодзінський С. М. Традиції та інновації в науковому дискурсі. *Totallogy-XXI (десятий випуск). Постнекласичні дослідження*. Київ: ЦГО НАНУ, 2003. С. 150-163.

Тема практичного заняття № 2
Наукова методологія як дослідницький інструментарій
(4 години)

П л а н

1. Основні підходи до розуміння методології наукових досліджень у Новий час (Ф. Бекон, Дж. Локк, Г. Лейбніц, Д. Юм, Е. Кондильяк).
2. Основні підходи до розуміння методології наукових досліджень представниками німецької класичної філософії (І. Кант, Г. Гегель, Й. Фіхте, Ф. Шеллінг).
3. Позитивні і негативні аспекти впливу марксистської методології на науку радянського періоду.
4. Складність і диференційованість сучасної системи методів наукового пізнання. Концепція багаторівневості методологічного інструментарію.
5. Роль методології у процесах збору, накопичення й обробки емпіричних даних.

Рекомендована література:

1. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
2. Гусев В. І. Метафізика як філософська наука. *Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство*. 2016. Том 180. С. 3-11.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна картина світу в контексті перспектив сучасної науки й культури. *Інформація і право*. 2013. № 1 (7). С. 21–28.
4. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна картина світу як соціокультурна реальність. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*. 2013. Вип. 70 (№ 3). С. 573–578.
5. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методи правового дослідження. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. С. 456–459.*
6. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.
7. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
8. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / 2-ге вид., випр. та допов. Київ: Центр учб. літ., 2011. 144 с.
9. Методологія наукових досліджень: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
10. Мокін Б. І., Мокін О. Б. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2014. 180 с.
11. Основи наукових досліджень: конспект лекцій / уклад. Е. В. Колісніченко. Суми: Сум. держ. ун-т, 2012. 83 с.
12. Остапчук М. В., Рибак А. І., Ванюшкін О. С. Методологія та організація наукових досліджень: підручник. Одеса: Фенікс, 2014. 375 с.
13. Штанько В. І. Філософія і методологія сучасної науки: підручник для аспірантів усіх спеціальностей. Харків: ХНУРЕ, 2017. 177 с.

Тема практичного заняття № 3
Основи документознавства й інформаційного забезпечення наукових досліджень
(4 години)

П л а н

1. Документальні джерела інформації. Загальні та спеціальні функції документів.
2. Різновиди документів та їх класифікація.
3. Бібліографія. Бібліотечні каталоги. Пошук за бібліотечними каталогами.
4. Інформаційно-пошукові ресурси мережі Інтернет.
5. Основні види пошуку наукової інформації.
6. Поняття універсальної десятикової класифікації, пошук за УДК.

Рекомендована література:

1. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Методологія наукових досліджень: підручник*. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
2. Дзьобань О. П. *Філософія науки: підручник*. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
3. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види, терміни та визначення. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
4. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 42 с.
5. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
6. *Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков*. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. 472 с.
7. *Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. 436 с.
8. Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ: Кондор, 2016. 206 с. Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ: Кондор, 2016. 206 с.
9. *Методологічне та інструментальне забезпечення наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. А. Шевчука*. Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2020. 323 с.
10. Митрофанов І. І. *Методологія й організація юридичних наукових досліджень: навчальний посібник*. Кременчук: НОВАБУК, 2023. 311 с.
11. *Основи наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. А. К. Бабіченка*. Харків: Друкарня Мадрид, 2021. 133 с.
12. Палагін О. В., Кургаєв О. П. *Міждисциплінарні наукові дослідження: оптимізація системно-інформаційної підтримки*. *Вісник Національної академії наук України*. Київ, 2009. № 3. С. 14-25.

Тема практичного заняття № 4
Логіка наукового дослідження і його етпи
(4 години)

П л а н

1. Логіка наукового дослідження як послідовність реалізації основних форм наукового пізнання.
2. Факт як достовірне знання про одиничне. Формування факту. Види фактів. Роль фактів у науковому пізнанні.
3. Наукова проблема. Види проблем. Псевдопроблеми у науці. Проблемна ситуація як умова постановки проблеми у процесі наукового пізнання.
4. Наукова гіпотеза: структура, види, вимоги. Основні способи перетворення гіпотез у достовірне знання.
5. Доказ гіпотези. Основні елементи доказу та взаємозв'язок між ними.
6. Концепція та теорія як найбільш розвинені форми наукового пізнання.

Рекомендована література:

1. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Центр учб. літ., 2014. 142 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.
3. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2016. 206 с.
4. Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова Л. М. Методологія наукових досліджень: монографія. Рівне: НУВГП, 2016. 247 с.
5. Мелков Ю. А. Факт в постнеклассической науке. – Київ: ПАРАПАН, 2004. 224 с.
6. Методологія наукової діяльності: навчальний посібник. / Д. В. Чернілевський та ін. 2-ге вид., допов. / за ред. Д. В. Чернілевського. Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.
7. Методологія наукових досліджень: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
8. Мокін Б. І., Мокін О. Б. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2014. 180 с.
9. Свердан М. Н., Свердан М. М. Логіка наукового дослідження. Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2006. 352 с.
10. Сурмин Ю. П., Бидзюра И. П. Учебник для ученого. Методология и логика научного исследования. Київ: Прінт Сервіс, 2014. 848 с.
11. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 178 с.

6. ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

- підготовка до практичних занять;
- самостійне вивчення додаткової літератури та додаткових питань;
- робота з інформаційними ресурсами;
- підготовка до розгляду практичних дослідницьких завдань;
- підготовка контрольних робіт;
- підготовка до іспиту згідно з переліком розроблених кафедрою питань.

ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ:

- лекції;
- практичні заняття;
- виконання індивідуальних пошукових завдань.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ:

- Наочний метод (застосовується при проведенні лекцій та практичних занять як доповнення до словесного методу);
- Творчий метод та метод міні-дослідження (застосовується при виконанні індивідуальних пошукових завдань та при підготовці контрольної роботи);
- Дистантний метод (використовуються можливості інформаційних (цифрових) технологій при проведенні лекцій та практичних занять)

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до підготовки контрольної роботи з філософії науки

1. Загальні положення

Для підвищення теоретичного й методологічного рівня підготовки докторів філософії, забезпечення більш ефективного формування у них філософського світогляду та більш широкого ознайомлення з сучасними філософськими проблемами науки, програмою навчальної дисципліни передбачено виконання контрольних робіт, які виконуються аспірантами й подаються рецензування й попереднього оцінювання.

Остаточна оцінка виставляється після співбесіди викладача із аспірантом. Контрольні завдання, якість виконання яких визнана рецензентом незадовільною, повертаються аспіранту із зауваженнями для доопрацювання й повторно подаються викладачеві.

Написання контрольної роботи з філософії науки є обов'язковим елементом поглибленої підготовки доктора філософії з тем кожного змістовного модуля. Завдання роботи полягає у самостійному опрацюванні літератури з однієї із запропонованих тем і в оформленні результатів цієї роботи.

Контрольна робота має відображати філософську компетентність здобувача як майбутнього науковця, його знання, навички, уміння й виступає формою залучення автора до специфіки теоретичної наукової праці.

Компілятивність контрольної роботи не виключає необхідності бути цілісною, завершеною за певною структурою працею, де автору необхідно показати вміння послідовно, логічно викладати зміст поставленої проблеми. Окрім цього, повинно мати місце і творче осмислення, інтерпретація, тлумачення останньої, її хоча б часткове узагальнення, розв'язання як науково значущого завдання.

У контрольній роботі автор повинен продемонструвати власну філософську й методологічну культуру, знання основних положень як класичної, так і сучасної літератури з конкретного досліджуваного питання, а також уміння захищати власні судження й умовиводи, викладені в основних положеннях своєї роботи.

2. Структура контрольної роботи

Структура контрольної роботи з дисципліни «Філософія науки» традиційна: вступ, основна частина, висновок.

У *вступі* зазначаються найосновніші положення актуальності проблеми та її значущості. Вступ повинен бути коротким, лаконічним (1-2 абзаци) і переконливим.

В *основній частині* розкривається сама тема роботи. Відповіді на кожне питання повинні містити обґрунтовану й аргументовану інформацію та викладення власного ставлення до сформульованих питань (проблем).

У *висновках* підбиваються підсумки роботи. Висновки повинні бути самостійними, стислими й змістовними і відображати уміння автора формулювати наукові судження й умовиводи відповідно до виконуваного наукового завдання.

Завершує контрольну роботу список використаної літератури.

Обсяг контрольної роботи має становити 8-10 сторінок структурованого тексту, надрукованого на аркушах формату А4 шрифтом Times New Roman 14 pt через 1,5 інтервали. Поля: зверху – 2 см, знизу – 2 см, справа – 1,5 см, зліва – 2,5 см, абзац 1,25 см.

Зміст роботи має базуватися на матеріалі декількох літературних джерел з аналізом стану проблеми.

3. Вимоги до оформлення контрольної роботи

Як і будь-яка дослідницька робота, контрольна робота із дисципліни «Філософія науки» має бути правильно оформленою (повинен містити точність цитування, адекватність переказу точки зору того чи іншого автора, його поглядів, ідей, висунених проблем і положень, достовірність посилань).

До її оформлення висуваються наступні вимоги:

а) перша сторінка (без номера) відводиться для титульного аркуша (зразок оформлення подається в *додатку*);

б) починаючи з другої сторінки наводиться текст контрольної роботи з послідовним викладенням матеріалу відповідно до поставленого завдання. Завершують контрольну роботу загальні власні висновки автора, яких він дійшов у процесі роботи над темою;

в) список літератури, яка вивчається й цитується, складається або відповідно до порядку її використання, або в алфавітному порядку. До списку літератури включаються лише ті джерела, на які є посилання у тексті роботи;

г) заголовки основних структурних частин роботи («**ВСТУП**», «**РОЗДІЛИ**», «**ВИСНОВКИ**», «**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**») наводяться прописними літерами жирним шрифтом з вирівнюванням по центру. Текст роботи наводиться звичайним шрифтом з вирівнюванням по ширині;

д) обсяг контрольної роботи має становити 7-10 сторінок структурованого основного тексту¹, надрукованого у текстовому редакторі Microsoft Word на аркушах формату А4 шрифтом Times New Roman 14 pt через 1,5 інтервали. Поля: зверху – 2 см, знизу – 2 см, справа – 1,5 см, зліва – 2,5 см, абзацний відступ – 1,25 см.

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводиться в контрольній роботі, можна знайти у ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

¹ Титульний аркуш, зміст і список використаної літератури до обсягу основного тексту не входять!

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: колективна монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
3. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження: підручник. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 335 с.
4. Гадамер Г. Г. Истина и метод: основы философской герменевтики / пер. с нем.; общ. ред. и вступ. ст. Б. Н. Бессонова. Москва: Прогресс, 1988. 699 с.
5. Гаєвська С. До проблеми співвідношення типів знання в горизонті онтології людського існування. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія*. 2014. Вип. 706-707. С. 88-92.
6. Гусев В. І. Метафізика як філософська наука. *Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство*. 2016. Том 180. С. 3-11.
7. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна картина світу в контексті перспектив сучасної науки й культури. *Інформація і право*. 2013. № 1 (7). С. 21–28.
8. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна картина світу як соціокультурна реальність. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*. 2013. Вип. 70 (№ 3). С. 573–578.
9. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методи правового дослідження. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. С. 456–459.
10. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.
11. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Харків: Право, 2017. 448 с.
12. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія: підручник / 4-те вид., переробл. Харків: Право, 2023. 424 с.
13. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Синергетичний підхід. *Соціологія права: енциклопедичний словник* / Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2020. С. 788-789.
14. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Системний підхід. *Соціологія права: енциклопедичний словник* / Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2020. С. 792-795.
15. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методи правового дослідження. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. С. 456–459.
16. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Біфуркація. *Соціологія права: енциклопедичний словник* / Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2020. С. 101-103.
17. Денисова А. В. Діалектика і системний підхід як основа методології дослідження проблеми адміністративного нагляду органів виконавчої влади України. *Право і суспільство*. 2016. № 6. С. 108-113.
18. Дзєбань А. П., Яроцкий В. Л. Общеметодологические и эвристические аспекты современных цивилистических исследований. *Методология исследования проблем цивилистики: сб. ст., посвящ. памяти проф. А. А. Пушкина* / под ред. Ю. М. Жорнокуя и С. А. Слипченко. Харьков: Право, 2017. С. 176-205.
19. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.

20. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Догматичний напрям методології формування сучасної національної доктрини приватного права. *Право України*. 2019. № 1. С. 42-57.
21. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Соціологічний та аксіологічний напрямки сучасних правових досліджень. *Інформація і право*. Київ, 2018. № 1 (24). С. 5-13.
22. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Герменевтичний метод у сучасних цивілістичних дослідженнях: до питання про доцільність застосування. *Інформація і право*. 2017. № 2 (21). С. 5-12.
23. Дутковський І. Взаємодія традицій і новацій у науці. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2013. Випуск 73 (№ 6). С. 136-138.
24. Кириленко К. М. Культура і наука: традиції і інновації (мультидисциплінарний дидактичний контент): навчальний посібник. Умань: Жовтий О. О. [вид.], 2013. 118 с.
25. Кисельов М. М., Гардашук Т. В., Грабовський С. І., Іщенко Ю. А., Зарубицький К. Є. Етика науки: виклики сучасності: монографія. Ніжин: Видавництво «ПП Лисенко М. М.», 2014. 248 с.
26. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Слово, 2009. 240 с.
27. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / 2-ге вид., випр. та допов. Київ: Центр учб. літ., 2011. 144 с.
28. Корець М. С. Методологія наукового дослідження: навчальний посібник. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.
29. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2016. 206 с.
30. Максютя М., Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 307.
31. Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова Л. М. Методологія наукових досліджень: монографія. Рівне: НУВГП, 2016. 247 с.
32. Матвеева О. Л., Тихенко О. М., Трофімов І. Л. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: НАУ, 2018. 195 с.
33. Мельник В. Філософія. Наука. Техніка: методолого-світоглядний аналіз: монографія. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 589 с.
34. Методологічне та інструментальне забезпечення наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. А. Шевчука. Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2020. 323 с.
35. Методологія наукової діяльності: навчальний посібник / Д. В. Чернілевський та ін. 2-ге вид., допов. / за ред. Д. В. Чернілевського. Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.
36. Методологія наукових досліджень: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
37. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / уклад. Ігор Вдовичин. Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 247 с.
38. Мирослава К. Проблема ціннісної навантаженості наукового знання і об'єктивності вченого. *Університетська кафедра*. 2012. № 1. С. 50-57.
39. Мокін Б. І., Мокін О. Б. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2014. 180 с.
40. Основи наукових досліджень: конспект лекцій / уклад. Е. В. Колісніченко. Суми: Сум. держ. ун-т, 2012. 83 с.
41. Остапчук М. В., Рибак А. І., Ванюшкін О. С. Методологія та організація наукових досліджень: підручник. Одеса: Фенікс, 2014. 375 с.

42. Палагін О. В., Кургаєв О. П. Міждисциплінарні наукові дослідження: оптимізація системно-інформаційної підтримки. *Вісник Національної академії наук України*. Київ, 2009. № 3. С. 14-25.
43. Пашутін В. В. Симулякри в праві: запрошення до дискусії. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. Вип. 1 (66). С. 25-32.
44. Петрушенко В. Л. Філософія і методологія науки: навчальний посібник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2016. 181 с.
45. Порев С. П. Університет і наука. Епістемологія, методологія і педагогіка виробництв знань: монографія. Київ: Хімджест, 2012. 382 с.
46. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
47. Пунченко О. П. Методологічні новації у сучасному науковому пізнанні. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2014. № 57. С. 27-37.
48. Роджерс Е. М. Дифузія інновацій / пер. з англ. В. Старка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 591 с.
49. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.): лист МОН України від 23.10.2018 р. № 1/9-650. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.
50. Сакур А. В. «Розум» і «знання» в проблемному полі сучасності. *Гілея: науковий вісник*. 2014. Вип. 87. С. 243-247.
51. Свердан М. Н., Свердан М. М. Логіка наукового дослідження. Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2006. 352 с.
52. Семенюк Е. П., Мельник В. П. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. 3-тє вид., випр. та допов. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.
53. Семків Т. Впровадження інституту перевірок на доброчесність в законодавство України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 2. С. 11-16.
54. Соболев Х. С., Петровська Н. І., Гуняк О. М. Методологія і принципи наукових досліджень: навчальний посібник. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2018. 87 с.
55. Сорокіна Н. Г., Артюхова А. Є., Дегтярьова І. О. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
56. Соціокультурні передумови трансформації методології науки: монографія / С. В. Вільчинська та ін.; відп. ред. М. Ю. Савельєва, Т. Д. Суходуб. Київ: ЦГО НАН України: Четверта хвиля, 2020. 214 с.
57. Терешкун О. Гуманітарно-наукові парадигми техніки: монографія. Івано-Франківськ: Кушнір Г. М. [вид.], 2016. 354 с.
58. Філософія науки: підручник / І. С. Добронравова та ін.; за ред. І. С. Добронравової. Київ: Київський університет, 2018. 255 с.
59. Штанько В. І. Філософія і методологія сучасної науки: підручник для аспірантів усіх спеціальностей. Харків: ХНУРЕ, 2017. 177 с.
60. Юринєць В. Є. Методологія наукових досліджень. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 178 с.
61. Ягодзінський С. М. Традиції та інновації в науковому дискурсі. *Totallogy-XXI (десятий випуск). Постнекласичні дослідження*. Київ: ЦГО НАНУ, 2003. С. 150-163.
62. Яхонтова Т. В. Лінгвістична генетологія наукової комунікації: монографія Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 420 с.

8. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Розвиток науки як закономірний процес. Закономірності і критерії розвитку науки.
2. Принципи науки: універсализму, комуналізму, організованого скептицизму, неприйнятності плагіату.
3. Суттєві ознаки та функції науки.
4. Принципи наукового пізнання: об'єктивності, системності, єдності аналізу й синтезу, єдності історичного й логічного, сходження від абстрактного до конкретного.
5. Наука як система знань. Наукове знання: критерії та класифікація.
6. Наука як особливий вид діяльності.
7. Наука як соціальний інститут.
8. Загальні закономірності розвитку науки.
9. Гуманітарні та природничі науки: критерії розрізнення і особливості.
10. Класифікація видів науково-технічної діяльності в Україні. Класифікація галузей наук.
11. Місце правознавства у системі наук. Загальнонаукові та спеціально-юридичні функції правової науки.
12. Переднаука, її особливості. Характерні риси стародавнього, середньовічного та ренесансного періодів переднауки.
13. Основні етапи розвитку науки (класичний, некласичний, постнекласичний) та їх характеристика.
14. Наукові революції: поняття, сутнісні підстави та особливості. Типи наукових революцій.
15. Перша наукова революція (XVII-XVIII ст.): сутність та характерні риси.
16. Друга наукова революція (кінець XIX – початок XX ст.): сутність та характерні риси.
17. Третя наукова революція (перша половина XX ст.): сутність та характерні риси.
18. Четверта наукова революція (кінець XX ст.): сутність та характерні риси.
19. Характерні риси та тенденції сучасного етапу розвитку науки.
20. Академічна добросовісність у науковій діяльності.
21. Плагіат: поняття, ознаки, класифікація, технології.
22. Традиції й новації у науці: різновиди та характерні риси. Діалектика традицій і новацій у розвитку науки.
23. Проблема демаркації науки Карла Поппера.
24. Концепція дослідницьких програм Імре Лакатоса.
25. Концепція науки Томаса Куна.
26. Посткритичний раціоналізм Майкла Полані.
27. Епістемологічний анархізм Пола Фейерабенда.
28. Плюралізм течій сучасної філософії науки.
29. Проблема співвідношення суб'єкта і об'єкта пізнання як одна із суттєвих рис сучасної філософії науки.
30. Ірраціоналістична настанова філософії науки. Проблема нерационального (воля, почуття, інтуїція, несвідоме) у науковій діяльності.
31. Концепція творчої еволюції А. Бергсона.
32. Феноменологічна філософія. Основи феноменології Е. Гусерля.
33. Вплив феноменології на сучасну філософію науки.
34. Філософська герменевтика (Ф.Шлейєрмахер, Г.-Г. Гадамер, П. Рікьор та ін).

35. Позитивістська тенденція в сучасній світовій філософії науки.
36. Класичний позитивізм (О. Конт, Г. Спенсер).
37. Емпіріокритицизм Е. Маха. і Р. Авенаріуса та їх погляди на теорію пізнання.
38. Сутність і характерні риси логічного позитивізму (М. Шлік, Л. Вітгенштейн, Р. Карнап).
39. Сутність і характерні риси логічного негативізму (К. Поппер).
40. Сутність і характерні риси аналітичної філософії (Б. Рассел, Дж. Мур).
41. Сутність і характерні риси постпозитивізму (І. Лакатос, Т. Кун, П. Фейєрабенд).
42. Сутність і характерні риси комунікативної філософії.
43. Трансцендентальна прагматика К.-О. Апеля.
44. Теорія комунікативної дії Ю. Хабермаса.
45. Історичні та ідейні передумови постмодернізму в науці.
46. Деконструктивність як одна з основних рис науки постмодерну.
47. Різомність як одна з основних рис науки постмодерну.
48. Граматологічність як одна з основних рис науки постмодерну.
49. Нарративізм як одна з основних рис науки постмодерну.
50. Пізнання і його види. Суб'єкт і об'єкт пізнання в класичній і некласичній науці.
51. Процес пізнання як системний феномен: об'єкт, суб'єкт, засоби пізнання.
52. Основні положення наукового пізнання.
53. Проблема наукового методу в історичній ретроспективі.
54. Основні підходи до розуміння методології наукових досліджень у Новий час (Ф. Бекон, Дж. Локк, Г. Лейбніц, Д. Юм, Е. Кондильяк).
55. Основні підходи до розуміння методології наукових досліджень представниками німецької класичної філософії (І. Кант, Г. Гегель, Й. Фіхте, Ф. Шеллінг).
56. Складність і диференційованість сучасної системи методів наукового пізнання. Концепція багаторівневості методологічного інструментарію.
57. Документальні джерела інформації. Поняття документу. Різновиди документів.
58. Загальні та спеціальні функції документів. Класифікація документів. Масиви та потоки документів.
59. Бібліотечні каталоги. Пошук за бібліотечними каталогами.
60. Способи групування бібліографічної інформації. Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи.
61. Інформаційно-пошукові ресурси мережі Інтернет.
62. Основні пошукові Інтернет-системи (GOOGLE, ICQ, ALTA VISTA, MSN).
63. Логіка наукового дослідження та його етапи. Факт і проблема як форми наукового пізнання. Проблемна ситуація.
64. Гіпотеза у науковому дослідженні. Види гіпотез та способи їх перевірки.
65. Доказ гіпотези: структура та вимоги. Взаємозв'язок між основними елементами доказу.
66. Концепція як певний спосіб уявлення, розуміння, тлумачення і презентації провідної ідеї.
67. Теорія як найбільш розвинена форма наукового пізнання.
68. Основні елементи теорії: підстави, об'єкти, логіка, установки й ціннісні фактори, сукупність законів і тверджень.
69. Основні функції теорії: синтетична, пояснювальна, методологічна, прогностична.
70. Наукова парадигма як сукупність фундаментальних наукових установок і уявлень.

9. КРИТЕРІЇ оцінювання знань для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії)

1. **Організація поточного контролю.** Оцінювання знань аспірантів з навчальної дисципліни «Філософія науки» здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК).

Загальним об'єктом оцінювання знань аспірантів є відповідні частини навчальної програми дисципліни, засвоєння яких перевіряється під час ПК.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст окремих тем чи розділу, умінь застосовувати отримані філософські знання при вирішенні дослідницьких завдань.

Об'єктами ПК знань аспірантів є: систематичність та активність роботи на лекціях, практичних заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу, активність та рівень знань при обговоренні питань), виконання контрольних завдань, інші форми робіт.

Оцінювання результатів ПК здійснюється викладачем наприкінці вивчення навчальної дисципліни.

2. Критеріями оцінювання ПК є:

а) активність та рівень знань при обговоренні питань практичних занять, відвідування відповідних форм навчального процесу, самостійне вивчення окремих тем чи питань, інші форми робіт (від 0 – 10);

б) оцінка за контрольні роботи, які проводяться у процесі вивчення кожного модуля дисципліни (від 0 – 20 балів за кожну роботу). Конкретний перелік питань до письмової контрольної роботи, порядок і час її виконання, критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома аспірантів на початку навчального семестру. Виконання контрольних робіт є обов'язковим для аспірантів.

Підсумковий бал за результатами ПК оформляється перед початком екзаменаційної сесії.

Загальна максимальна кількість балів за ПК складає 40 балів за результатами семестру.

Мінімальна кількість балів за ПК, яка є допуском до складання екзамену, – 25 балів.

У разі невиконання завдань ПК (у разі отримання менше, ніж 25 балів) з об'єктивних причин аспіранти мають право з дозволу викладача скласти їх до екзаменаційної сесії. Час та порядок складання визначає викладач.

3. **Підсумкове оцінювання** рівня знань аспірантів з філософії науки здійснюється на основі результатів поточного ПК та підсумкового контролю знань аспірантів (ПКЗ) за 100-бальною шкалою. Завдання, що виносяться на ПКЗ, оцінюються від 0 до 60 балів.

ПКЗ з філософії науки проводиться у формі іспиту з вузлових питань, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані філософські знання з сучасними соціальними і правовими проблемами та дослідницькими завданнями.

Конкретний перелік питань та завдань, що охоплюють весь зміст навчальної дисципліни, критерії оцінювання екзаменаційних завдань, порядок і час їх складання визначаються викладачем і доводяться до аспірантів на початку навчального семестру. До екзаменаційного білета включаються два питання з курсу філософії науки. Відповідь на кожне питання оцінюється від 0 до 30 балів.

**Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється
відповідно до такої шкали:**

Бали	Вимоги до знань, умінь і навичок
95-100 «відмінно» A	Аспірант має всебічні системні і глибокі знання в галузі філософії науки в межах вимог навчальної програми, уміє формулювати світоглядні й методологічні висновки на основі отриманих знань, обґрунтувати свою світоглядну та громадську позицію. Володіє методологією наукового пізнання, творчої діяльності, уміє застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.
85-94 «дуже добре» B	Аспірант добре володіє вивченим матеріалом з філософії науки в межах вимог навчальної програми, намагається формулювати світоглядні й методологічні висновки на основі отриманих знань, обґрунтувати свою світоглядну та громадську позицію. Володіє методологією наукового пізнання, уміє застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань. Водночас відповідь має певні неточності.
75-84 «добре» C	Аспірант виявляє знання в галузі філософії науки в межах вимог навчальної програми. Робить спроби формулювати світоглядні й методологічні висновки на основі отриманих знань. Уміє застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань за зразком. Водночас відповідь є недостатньо осмисленою, має помилки й неточності.
65-74 «задовільно» D	Аспірант відтворює частину навчального матеріалу з філософії науки і виявляє здатність формулювати висновки на основі отриманих знань та застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань за допомогою викладача. Відповідь його має суттєві помилки.
60-64 «достатньо» E	
59 і менше балів «незадовільно» FX	Аспірант відтворює незначну частину навчального матеріалу, виявляє слабку здатність формулювати висновки на основі отриманих знань та застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань за допомогою викладача. Відповідь має суттєві помилки та прогалини

Таблиця переведення рейтингової оцінки з навчальної дисципліни RD

RD = RC + RE	Оцінка ECTS	Оцінка ECTS	Традиційна залікова оцінка
RD = 95 - 100	A	Відмінно	Зараховано
RD = 85 - 94	B	Дуже добре	
RD = 75 - 84	C	Добре	
RD = 65 - 74	D	Задовільно	
RD = 60 - 64	E	Достатньо	
RD = менш ніж 60	FX	Незадовільно	Незараховано
RC < 40%	F	Недопущено	Недопущено